

TRAUMAEREDETŰ DISSZOCIÁCIÓ: ONNO VAN DER HART MAGYARORSZÁGON

SZIGETI F. Judit

Semmelweis Egyetem, Klinikai Pszichológia Tanszék
szigetifjudit@gmail.com

Nyolc ország kétszázhetven szakembere vett részt azon a disszociatív jelenségekről szóló széleskörű rendezvényen, mely 2018. május 11. és 12. között zajlott Debrecenben. A Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézete által, az Európai Trauma- és Disszociációs Társaság (ESTD) támogatásával szervezett *Komplex trauma-eredetű disszociáció: értelmezés, diagnosztizálás és kezelés* című képzést a kiemelkedő holland disszociációiskola két jeles képviselője, Onno van der Hart és Suzette Boon tartotta. A tanácskozást megelőző, gyermek- és serdülőkorú disszociatív zavarokról szóló egynapos workshopot Renée P. Marks Angliában élő pszichotraumatológus, kiképző terapeuta vezette 2018. május 10-én.

A disszociáció bonyolult jelenség, melynek értelmezésére az elmúlt százötven évben számos kísérlet született. Janet, a jelenség első tudományos leírója szemében a disszociáció a traumatikus tapasztalatok integrációjának deficitjét jelezte, míg a freudiánus iskola hisztériás tüneteket eredményező elhárító mechanizmusként értelmezte azt (Ross, 1996). Némi leegyszerűsítve, jelenleg a disszociációnak két uralkodó felfogása van. Az első a kontinuum szemlélet, amely szerint a disszociáció fokozatokkal bír, azaz dimenzionális jelenség, ami a köznapi, normál működésektől – mint például a szórakozottság, a nappali álmodozás, a belemerülés egy jó könyvbe vagy filmbe – a patológiás változatokig, például a disszociatív amnéziáig vagy a disszociatív (korábban: multiplex) személyiségzavarig terjed (Dalenberg és Paulson, 2009). A második iskola az ún. taxon elképzelés, amely a disszociációt diszkrét, kategoriális jelenségként írja le, ami vagy jellemző egy személyre vagy nem, de ha igen, az minden esetben kóros (Waller és mtsai, 1996).

A disszociációelméleteknek ebbe az utóbbi, kategoriális vonulatába tartozik a személyiség strukturális disszociációjának modellje, amelyet épp a jelen írás apropóját adó konferencia előadója, Onno van der Hart dolgozott ki kollégáival. A janeti hagyományokra visszanyúló modell szerint a disszociáció olyan traumatikus tapasztalatok következménye, amiket a személyiség nem képes integrálni, ezért kénytelen több – egymástól többé vagy kevésbé elhatárolt – személyiségrésze különülni. Ezek közt van olyan, ami lehetőség szerint elhatárolódik a traumától, és olyan, ami nem képes szabadulni tőle (van der Hart és mtsai, 2006). A szerzők elsődleges disszociációról beszélnek például akut vagy poszttraumás stressz-zavar, másodlagos disszociációról például komplex (hosszan tartó gyermekkori) traumatizáció vagy a borderline személyiségzavar egyes típusai, és harmadlagosról disszociatív személyiségzavar esetén.

A májusi konferencia méltán viselte az *Integratív és gyakorlati bevezető* alcímet. Az első napon a résztvevők a disszociációról alkotott koncepciók történetébe, tartalmába és sokféleségébe, valamint a strukturális disszociációmodell elméleti vonatkozásaiba nyertek betekintést. Van der Hart sokszor, nagy tisztelettel és – nem utolsósorban – pontos kiejtéssel emlegette a pszichotraumatológia területén látnoki képességeket mutató Ferenczi Sándor nevét. Suzette Boon a disszociáció diagnosztikai kritériumairól, ezek változásairól, a kórismézés nehézségeiről és eszközeiről nyújtott alapos tájékoztatást, videórészletekkel bőségesen illusztrálva mondanivalóját. Az ülészek további részét az előadók a terápiának szentelték. Koncepciójuk illeszkedik ahhoz, amelyben a szakmai irányelvek és a szakemberek világszerte egyetértenek, nevezetesen hogy a disszociatív betegek terápiájának három fázisban kell történnie: 1) a bizalom és biztonság megteremtése, stabilizáció és tünetcsökkentés; 2) a trauma feltárása és feldolgozása, szükség esetén visszatérés a stabilizációhoz; és 3) integráció, visszakapcsolódás a jelenbe (Kuritárné és Molnár, 2018). A hallgatóság betekintést nyerhetett abba, milyen kihívást jelenthet ezekkel a páciensekkel a terápiás kapcsolat kialakítása, mennyire fontos a traumakonfrontáció előtt a beteg felkészítése, hogyan lehet a különböző disszociatív személyiségrészekkel kapcsolatba kerülni és szövetséget kialakítani, majd egymással kibékíteni, végül – részlegesen vagy teljesen – szintézisbe hozni őket.

Méltó felvezetését nyújtotta a fentieknek Renée P. Marks, aki a workshop első részében a korai kötődési trauma neurobiológiai vonatkozásait taglalta. Ez után a szakember bemutatta a gyermekkori disszociáció viselkedéses, érzelmi és kognitív jeleit és mérőeszközeit, majd rátért a terápiát megalapozó elméletekre és a kezelési lehetőségekre. „A disszociáció az élet ténye, és nem tényleges életfogytiglan” – mutatott rá az előadó, és minden szaván átsütött a gyermekekhez való szeretetteljes, partneri hozzáállás.

A *Komplex trauma-eredetű disszociáció* konferencia, amelynek az egyetem elegáns díszterme adott otthont, jó szervezés és nagy érdeklődés mellett, a tudás és a pszichoterápiás munka iránti alázat jegyében zajlott, gazdagítva a hallgatóság tájékozottságát és terápiás eszköztárát, a témában való további elmélyülésre inspirálva a résztvevőket.

IRODALOM

- DALENBERG, C. J., PAULSON, K. (2009): The case for the study of “normal” dissociation processes. In Dell, P. F., O’Neil, J. A. (eds): *Dissociation and the Dissociative Disorders. DSM-V and Beyond*. Routledge, New York. 145–154.
- KURITÁRNÉ SZABÓ I., MOLNÁR J. (2018): Bevezető gondolatok a disszociációról. In Kuritárné Szabó I., Molnár, J., Nagy A. (szerk.): *Trauma-eredetű disszociáció. Elmélet és terápia*. Oriold és Társai, Budapest. 13–30.
- ROSS, C. A. (1996): History, phenomenology, and epidemiology of dissociation. In Michelson, L. K., Ray, W. J. (eds): *Handbook of Dissociation. Theoretical, Empirical, and Clinical Perspectives*. Springer, New York. 3–24.

- VAN DER HART, O., NIJENHUIS, E. R. S., STEELE K. (2006): *The haunted self: Chronic traumatization and the theory of structural dissociation of the personality*. Norton, New York.
- WALLER, N., PUTNAM, F., CARLSON, E. (1996): Types of dissociation and dissociative types: A taxometric analysis of dissociative experiences. *Psychological Methods*, 1(3). 300–321.